

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ „ЕЛЕКТРОННО УПРАВЛЕНИЕ“

ЕДИННА ПОЛИТИКА ЗА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ
НА ЕЛЕКТРОННОТО УПРАВЛЕНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Приета с решение на Министерския съвет № 296 от 2 април 2021 г.

София
2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. ВЪВЕДЕНИЕ	3
2. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ЕПИР	3
3. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ	5
3.1. Цели на ЕПИР	5
3.2. Принципи на Единната политика за информационните ресурси	6
3.3. Нормативни и стратегически документи за реализирането на ЕПИР	6
3.4 Развитие на единната политика за информационни ресурси	7
4. ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ НА ЕПИР	7
4.1 Хармонизиране на нормативната база в областта на информационните ресурси	7
4.2 Осигуряване на електронни административни услуги за гражданите и бизнеса	8
4.3 Развитие на информационната база на ЕУ	12
4.4 Политики за ИР на АО на централно и териториално ниво	15
4.5 Информационна инфраструктура на електронното управление	16
4.6 Укрепване на доверието чрез сигурност на ИР	18
5. ЧОВЕШКИ ФАКТОР В ЕПИР	20
6. УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ НА РАЗВИТИЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ	20
7. ПОЛЗИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ, БИЗНЕСА И ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ ОТ ЕПИР	23
Приложение	25
СЪКРАЩЕНИЯ	27

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Цифровизацията и информатизацията навлизат широко във всички области на обществения живот и публичната администрация. Ефективното им реализиране и използване от административните органи се базира на единна политика за информационните ресурси на електронното управление. Информационните ресурси обхващат информацията събирана, съхранявана, обработвана, предоставяна и обменяна посредством специализирани информационни системи (ИС) от административните органи в изпълнение на техните правомощия и задължения, както и необходимите за тези процеси хардуер, софтуерни системи и сигурно комуникационно пространство, които формират единната информационно-комуникационна среда на електронното управление.

Единната политика за информационните ресурси (ЕПИР) е ядрото на политиката за електронното управление. Тя представлява съвкупност от възгледи, мерки и действия, насочени към постигане на крайните цели на електронното управление и определяне на основни цели и принципи за координирано изграждане и ефективно функциониране на информационните ресурси на електронното управление. ЕПИР е един от основните инструменти за решаване на проблемите по изграждането и функционирането на информационните ресурси на електронното управление.

ЕПИР е с хоризонтално действие във всички сфери на държавната администрация и нейното провеждане изисква съгласувани и координирани усилия на всички държавни институции, както и участието на представителните организации на бизнеса и гражданското общество. Тя подпомага изпълнението на стратегическите цели на електронното управление - постигане на цифровата трансформация на администрацията; подобрене на административното обслужване на гражданите и бизнеса; и повишаване ефективността на държавното управление чрез максималното използване на иновационния потенциал на ИКТ.

За прилагането на ЕПИР се разработват и утвърждават набор от документи и стандарти. Те определят допустимите изисквания към данните и технически и функционални характеристики при закупуване или наемане на дълготрайни материални и нематериални активи, както и правила за използването и управлението на техния жизнен цикъл в дейността на административните органи и техните администрации.

Напредъкът по реализирането на ЕПИР се отчита ежегодно с отчет за състоянието и годишен план за развитието и обновяването на информационните ресурси в администрацията и информационните ресурси на Единната електронна съобщителна мрежа на държавната администрация и за нуждите на националната сигурност.

ДАЕУ е отговорна за държавната политика в областта на ИР на електронното управление и има координираща роля в процесите по реализацията ѝ.

2. ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И НЕОБХОДИМОСТ ОТ ЕПИР

Цифровата трансформация на държавното управление е необратим процес. Цифровите решения в услуга на гражданите и подобряването на бизнес средата са ключови европейски и национални приоритети. Необходимостта от ускоряването на цифровата трансформация и подобряване на свързаността се потвърди от развитата се ситуация с пандемията COVID-19.

С подписването на Талинската и Берлинската декларации за цифрово управление всички държави членки се ангажираха за осъществяване на изцяло цифрово взаимодействие на гражданите и бизнеса с публичните администрации и прилагането на ориентиран към потребителя подход и основни принципи на е-управлението като „цифрово по подразбиране“ и „само веднъж“. Ускоряването на цифровата трансформация на публичните администрации и предоставянето на качествени трансгранични електронни услуги и онлайн информация е заложено в реализирането на заключенията на Съвета на Европейския съюз от 2020 г. относно изграждането на цифрово бъдеще на Европа, Съобщенията на Комисията „Изграждане на цифрово бъдеще на Европа“, „Европейска стратегия за данните“ и др.

ЕПИР е съществен елемент от отговора Р България на кризата породена от COVID-19. В тази връзка въз основа на насоките, изискванията и критериите на Европейската комисия за формиране на националната политика за реформи и инвестиции в областта на цифровата трансформация и електронното управление се разработва „План за възстановяване и устойчивост“. Акцентът е върху: свеждането до минимум административната тежест за предприятията и гражданите, чрез подобряване ефективността на публичната администрация и укрепване на електронното управление, ширококолентова свързаност на администрациите, предоставяне на електронни административни услуги, повишаване на професионалните цифрови умения на администрацията, развитие на електронното управление в ключови сектори (енергетика, здравеопазване, транспорт, образование, социален, екология и др.), подобряване на киберустойчивостта на ключовите сектори и мрежовата и информационната сигурност.

От своя страна ускорената цифрова трансформация се базира на цифрова информация, модерна и сигурна ИТ инфраструктура, високо ниво на технологични знания, ИТ умения и иновации. Следва да се отчитат и редица изисквания, наложени от широкото проникване на мобилните устройства, използването на облачни услуги, информационната сигурност и т.н. Административните органи (АО) от своя страна трябва да подготвят и извършат промени в контекста на ускорената цифрова трансформация, които обхващат множество сфери – от ИТ архитектурата, бизнес процесите и бизнес моделите до взаимодействието с потребителите.

Налице е тенденция за преход към държавно управление, основано на данни и насочено към потребителя. Тя извежда на преден план необходимостта от: улесняване на споделянето на данни между публичните органи и икономическите оператори; разширяване на обема на отворените данни, предоставяни от държавните институции; използване на силата на данните като основен инструмент на управлението за преодоляване на кризисни ситуации и за ликвидиране на последиците от тях.

Предизвикателство за цифровизацията и повишаване на ефективността на системата на държавното управление е и реализирането на възможностите, произтичащи от развитието на новите технологии, включително изкуствен интелект и технологии с блокчейн, като в същото време се гарантира високо ниво на защита на данните, цифрови права и прилагане на етични стандарти за минимизиране на рисковете свързани със злонамерена дейност в киберпространството и застрашаващи неприкосновеността на личния живот и личните данни или да нарушаващи работата на критични инфраструктури.

Развитието на информационните технологии и ускоряването на цифровата трансформация, при минимизиране на рисковете и оптимизиране на разходите, поражда

необходимостта от определяне на насоки и координиране на дейностите на административните органи, свързани с изграждане, развитие, поддръжка на информационните ресурси и съвместими ИКТ решения за нуждите на електронното управление.

3. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

3.1.Цели на ЕПИР

• **Удовлетворяване на очакванията и нуждите на гражданите и бизнеса за намаляване на административната тежест и подобряване на административното обслужване чрез:**

- Развитие на електронното административното обслужване от комплексно обслужване в рамките на една административна процедура към обслужване по верига от свързани процедури („Епизоди от живота“ и „Епизоди от бизнеса“);
- Намаляване броя на административните услуги (АУ), респ. на електронните АУ (ЕАУ) чрез премахване на неактивните и преобразуване в удостоверителни АУ;
- Увеличаване на броя на проактивните ЕАУ;
- Прилагане на единни модели на процесите по заявяване, заплащане и връчване на ЕАУ;
- Публикуване на информация за предоставяните от държавната администрация АУ и ЕАУ на интернет страници и портали, отговарящи на правилата за институционална идентичност;
- Осигуряване на достъпни интернет страници и мобилни приложения на държавната администрация за хора с увреждания;
- Реализиране на различни технологични канали за заявяване и предоставяне на ЕАУ;
- Реформиране на регистрите и дигитализиране на хартиени регистри, поддържани от АО в машинно четим формат;
- Осигуряване на висока наличност на ЕАУ.

• **Осигуряване на технологични възможности за подпомагане на АО при вземане на решения и изпълнение на правомощията им чрез:**

- Увеличаване нивото на автоматизация на администрацията;
- Развитие на системи за електронен документооборот в ДА;
- Прилагане на системи с изкуствен интелект и анализ на данни;
- Прилагане на разчетно–аналитични системи и модели за прогнозиране и планиране на дейностите;
- Внедряване на системи за защитена комуникация и телеконференции.

• **Рационално разходване и икономия на финансови средства чрез:**

- Използване на споделените ресурси на ЕУ;
- Увеличаване устойчивостта на ИС;
- Повишаване качеството на планиране на разработваните и надградени ИС;
- Повишаване на устойчивостта на ИС и запазване на инвестициите;
- Поддържане на информация за наличните в АО информационни ресурси;
- Ефективен контрол на целесъобразността на разходите за ЕУ;

- Ефективен контрол на проектните предложение и дейности;
- Стандартизация и оперативна съвместимост;
- Виртуализиране на сървърни ресурси;
- Поддръжка на софтуерни модули за многократно използване.

• **Постигане на високо общо ниво на мрежова и информационна сигурност (МИС) чрез:**

- Формиране на органи и структури за управление и координиране на МИС;
- Изграждане и развитие на гарантирано действаща инфраструктура за нуждите на МИС;
- Изграждане и развитие на Система за управление на сигурността на информацията (СУСИ) в АО;
- Защита от неправомерен достъп в ИС;
- Защита на чувствителна информация;
- Гарантирано съхранение на електронни документи и техните носители;
- Поддръжка на актуални версии на операционните системи, системите за управление на бази данни (СУБД), системите за антивирусна защита и киберсигурност;
- Разширяване на обхвата и услугите на Единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) и центровете за данни;
- Изграждане и поддръжане на сигурни канали за комуникация с гражданите и бизнеса;
- Ефективен контрол за спазване на изискванията за МИС.

3.2.Принципи на Единната политика за информационните ресурси

- **Централизация** – чрез централизирано предоставяне, децентрализирано управление и използване на ресурсите, изграждане на единна точка за заявяване на ЕАУ и центрове за КАО;
- **Консолидация** (интегриране) и споделяне на ресурси за осигуряване на допълняемост и взаимодействие, както и технологична неутралност;
- **Оперативна съвместимост** на правно, организационно, семантично и технологично нива, която гарантира, че всички компоненти на ИР отговарят на европейските и национални изисквания и единни стандарти, модели, модулни архитектури и използване на софтуер с отворен код;
- **Гарантиране на финансовото и логистичното осигуряване, стимулиране и развитие на персонална ангажираност и отговорност** за постигането на резултати.
- **Управление и координация на политиката в съответствие с общата политическа рамка, чрез партньорство** с организации, предоставящи обществени услуги, и лица изпълняващи обществени функции.

3.3.Нормативни и стратегически документи за реализирането на ЕПИР

Единната политика за информационни ресурси е разработена и въз основа на европейските е националните политики и инициативи в областта на данните и

цифровизацията. Конкретните стратегически, рамкови и нормативни документи на европейско и национално ниво документи са посочени в Приложение.

3.4 Развитие на единната политика за информационни ресурси

ЕПИР е пряко свързана с намаляване на административната тежест чрез промени за хармонизиране на нормативните актове, определящи обществените отношения в условия на цифровизация и внедряване на иновации, базирани на ИКТ. развитието е насочено към непосредствена и дългосрочна интеграция на ИР, с оглед реализирането на ползи за гражданите и бизнеса от всички нива на държавно управление.

Информационните ресурси на електронното управление се развиват като информационна и технологична екосистема, която се характеризира с балансираност, самостоятелност, разширяемост и устойчивост.

Развитието на ЕПИР е тясно свързано с внедряването на ИКТ, което следва да води до реинженеринг на административните процеси и структури във връзка с осъществяването на дейността на административните органи.

Мотивите за необходимостта от развитие на ЕПИР се основават на:

- ✓ възникването и внедряването на нови информационни технологии в електронното управление като: системна интеграция, облачни технологии, големи данни, изкуствен интелект и когнитивни системи, системи за подпомагане вземането на решения, компютърни симулации, добавена/виртуална реалност, интелигентни мобилни приложения, блокчейн технологии и др.

- ✓ настъпването на съществени промени на обстоятелства вследствие на развитието на ИКТ, влияещи на функционирането и използването на информационните ресурси;

- ✓ развитието на националната политическа рамка и инициативи в областта на ИКТ;

- ✓ текущите промени в европейската политическа и правна рамка и инициативи в областта на цифровизацията и електронното управление..

4. ОСНОВНИ НАПРАВЛЕНИЯ И МЕРКИ НА ЕПИР

4.1 Хармонизиране на нормативната база в областта на информационните ресурси

Общата цел на хармонизирането на нормативната база в областта на ИР е установяването на единни правила за развитие, поддържане и използване на ИКТ от всички участници в електронното управление. развитието на ИР като основа за цифровата трансформация на държавната администрация и оптимизиране на процесите по административното обслужване на гражданите и бизнеса изисква всички АО да прилагат изискванията на ЗЕУ и водещите европейски принципи за ЕУ.

Мерките по хармонизиране на нормативната база са насочени към създаване на условия за:

- ✓ премахване на хартиеното взаимодействие между администрациите и повишаване ефективността на административните процеси за предоставяне на административни услуги по електронен път, трансформиране на услуги във вътрешно-административни и комплексно административно обслужване;

- ✓ разработване и внедряване на нови електронни административни услуги в зависимост от тяхната значимост;

- ✓ превръщане на електронния път в основен и предпочитан способ на взаимодействие на гражданите и бизнеса с администрацията;
- ✓ прилагане на единните стандарти за оперативна съвместимост при проектиране, надграждане и внедряване на информационни системи;
- ✓ осигуряване на възможност за използване на информационен мениджмънт, интелигентни технологии и мобилни услуги;
- ✓ унифицирано използване на ИКТ на всички нива на държавно управление при отчитане на секторни специфики;
- ✓ намаляване на бариерите за гражданско-правните отношения в електронен вид.

Основни направления за развитие на нормативната база:

- ✓ предприемане на мерки за утвърждаване на авторитета и ролята на ДАЕУ за изпълнение на задълженията и правомощията по разработване и прилагане на държавната политика в областта на електронното управление и мрежовата и информационна сигурност;
- ✓ приемане на законодателство относно прилагането на нововъзникващите технологии, които се очаква да бъдат внедрени в електронното управление, като изкуствен интелект, извличане на текст и машинно обучение, блокчейн и др. Като се има предвид сложността и относително ограничените приложни познания в тази област, има предизвикателства, които трябва да бъдат изследвани, за да се разработи следващото поколение нормативни актове за нововъзникващи технологии;
- ✓ приемане на актове, свързани с възлагането и предоставянето на облачни услуги за АО, вкл. инфраструктура като услуга (IaaS). Преходът от закупуване на собствена ИКТ инфраструктура към използването на облачна дава възможност за модернизиране на съществуващия запас от инфраструктура, модернизиране на стари решения без големи авансови инвестиции и разширяване на използването на съвременни решения и от по-малките общини в България;
- ✓ разработване на политика за управление на данните в публичния сектор, с цел гарантиране на добро управление, публикуване на отворени данни, използване/повторна употреба, предоставяне на клиентски ориентирани електронни услуги и публична информация и осигуряване на необходимото ниво на защита на чувствителните данни, както и възможности за осъществяване на контрол и проследимост при предоставянето им за публикуване, използване/повторна употреба;
- ✓ актуализиране и хармонизиране на секторното законодателство със ЗЕУ с цел улесняване на обмена на данни. Това би помогнало за преодоляване на предизвикателствата пред АО, които не споделят данни с други администрации поради законови ограничения.

4.2 Осигуряване на електронни административни услуги за гражданите и бизнеса

Фокусът на политиката за ИР е поставен върху потребителя на електронни административни услуги – гражданите и бизнеса – с цел осезаемото намаляване на административната тежест и разширяване на използването на административни услуги изцяло по електронен път. Едно от основните направления за преодоляване на общите предизвикателства за възстановяване и устойчивост, определени от ЕК е „Модернизация“, състояща се в осигуряване на европейско ID, за сигурна електронна идентификация и предоставяне на оперативна съвместими, персонализирани и лесни за ползване публични електронни услуги.

Модели за заявяване, заплащане и представяне на ЕАУ и ВЕАУ

Мерките, които допринасят за цифровата трансформация на администрацията и за сигурно и достъпно предоставяне на електронни административни услуги, са насочени към прилагане на модели за осъществяване на изцяло цифрово взаимодействие на гражданите и бизнеса с публичната администрация. С моделите се определят правата и задълженията на участниците от различните целеви групи по отношение на използването на необходимите технологични и функционални ресурси и технологичните възможности за интеграция и взаимодействие между тях.

Чрез моделите се стандартизират ключовите за електронното административно обслужване процеси:

- ✓ централизирано заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги;

- ✓ идентифициране на потребителите на ЕАУ посредством наличните нормативно установени средства за електронна идентификация (КЕП, е-идентификация в рамките на национална схема за електронна идентификация, ПИК и др.), поддържане и развитие на функционалност за трансгранична електронна идентификация (eIDAS възел) и трансгранично електронно административно обслужване. Схемите за електронна идентификация играят съществена роля в изграждането на доверие в онлайн средата и са ключов фактор за електронното управление като цяло. В рамките на схема за е-идентификация, за която е направено уведомяване на Европейската комисия, се осигуряват надеждни средства за електронна идентификация с различно ниво на осигуреност (ниско, значително и високо) и по този начин се повишава доверието в електронните трансакции, в т. ч. трансграничните;

- ✓ осигуряване на еднократна автентикация на гражданите при достъп до ресурсите на електронното управление чрез предоставяне на интерфейс за интегриране на външни информационни системи и комуникация помежду им. Разширяване на функционалността на електронната автентикация и налагането ѝ като единна и централизирана точка за вход в системите, независимо от схемата за идентифициране по електронен път на гражданите на Европейския съюз;

- ✓ въвеждане на строги и единни политики за контрол на достъпа до системите и ресурсите на електронното управление посредством интерфейс за заявяване на достъп и реализиране на контролен механизъм за одит на достъпа до ресурсите;

- ✓ осигуряване на единна точка за заявяване и заплащане на задължения по електронен път, чрез която се предоставя информация за всички задължения и техния статус, възможност на задължените лица да бъдат информирани и да предприемат необходимите действия по заплащане на задължения, възможност за пренасочване към избрана от задълженото лице система на доставчици на платежни услуги. Реализиране на значително съкращаване на времето, необходимо за предоставянето на всяка услуга, предоставяне на информация за налични задължения и техния статус, като се премахва възможността за допускане на субективни грешки;

- ✓ развитие на процеса по създаване на федерирани интернет сайтове на АО към Единния портал за достъп до електронни административни услуги (ЕПДЕАУ);

- ✓ предоставяне на достъп на граждани и системи до информация в регистри на първични администратори на данни;

- ✓ осигуряване на взаимодействие между информационни системи на АО посредством предоставяне на предварително определени програмни интерфейси;

- ✓ предоставяне и изпълнение на определените процеси, независимо от степента на технологична обезпеченост на участниците в ЕУ;
- ✓ широко използване на chatbots за отговори на често задавани въпроси в областта на електронното административно обслужване и информационните ресурси на електронното управление;
- ✓ разработване на пилотни електронни услуги, използващи машинно обучение за прогнозиране поведението на потребителите за по-интелигентно подпомагане на взаимодействието на системите на ЕУ с гражданите и бизнеса;
- ✓ прилагане на блокчейн технологията при публични услуги от висок обществен интерес.

Използване на ИР за намаляване на административната тежест

Намаляването на административната тежест се реализира чрез единна политика по разработване и налагане за използване от АО на стандартизирани модели на взаимодействие между участниците в цифровото управление. Мерките за намаляване на административната тежест включват:

- ✓ разширяване на функционалностите на Единния портал за достъп до електронни административни услуги с присъединяване на нови електронни административни услуги.
- ✓ предоставяне на качествени електронни административни услуги на крайните потребители – гражданите и бизнеса, като за всяка услуга се поддържа информация за АО, който я предоставя, кратко описание на услугата, изисквани документи за електронно заявяване (където е приложимо), възможните начини за доставка, такси и други;
- ✓ предоставяне на възможност за създаване на профил на регистриран потребител за различни услуги и кореспонденция с АО, участващи в изпълнението на услугата;
- ✓ разработване и внедряване на системи, които предоставят помощ на потребителите при заявяване и използване на електронните услуги и прилагането на правилото „три кликвания“ за получаване на достъп до електронната услуга. Реализиране на обратна връзка, за да могат потребителите да предоставят своите оплаквания и предложения;
- ✓ създаване на условия за равен достъп до ЕАУ и информация на всички социални групи;
- ✓ повишаване на достъпността на ЕАУ от мобилни устройства и използване на квалифициран електронен подпис. Разработване на мобилни приложения и различни платформи, които да улеснят използването на електронните услуги чрез различни канали;
- ✓ разширяване на използването на мобилни приложения. За осигуряване на ползата от мобилните приложения за гражданите е необходимо те да се развиват от гледна точка на потребителя. Потребителският интерфейс на ЕАУ трябва да е интуитивен и лесен за използване от хора с ниско ниво на дигитални умения, а каталог с наличните мобилни приложения за е-услуги да е достъпен на ЕПДЕАУ;
- ✓ разработване и прилагане на централизиран подход и методология за приоритизиране на ЕАУ чрез системно проучване и разглеждане на нуждите на потребителите от електронни услуги и прилагане на механизми за идентифициране на предпочитанията им;
- ✓ идентифициране на административните процеси за удостоверяване на конкретни обстоятелства, които е необходимо да бъдат трансформирани във вътрешно-административни услуги;

✓ определяне на обхвата на необходимост от цифровизация на данни в съществуващи или в процес на изграждане приоритетни регистри

✓ идентифициране и електронизиране на най-често използваните административни услуги и оптимизиране на работните процеси по предоставянето им, както и определяне степента на сигурност на всяка предоставяна услуга.

✓ предоставяне на възможност всички административни услуги, изискващи заплащане, да бъдат проектирани, внедрени и да функционират като услуги от ниво 4.

✓ активно информиране и насърчаване ползването на ЕАУ от гражданите. Анализирани и отстраняване на възможните пречки пред различните групи потребители за ползване на ЕАУ.

Интеграционни платформи на електронното управление

За предоставянето на електронни административни услуги за гражданите и бизнеса от огромно значение е изграждането, развитието и поддръжката на интеграционни среди и портали на електронното управление, което се осъществява чрез:

✓ осигуряване на бърз и удобен обмен на електронни документи между АО и улесняване на технологията на деловодната кореспонденция. Реализиране на висока степен на ефективност, надеждност, сигурност и гъвкавост при обмена на електронни документи;

✓ предоставяне на автоматизирано взаимодействие между системите за предоставяне на стандартизиран достъп до удостоверителна и справочна информация от регистри и бази данни на първични администратори на данни в синхронен или асинхронен режим и удостоверяване на потребителите посредством цифрови сертификати. Предоставяната информация се удостоверява чрез електронен и времеви печат от първичния администратор на данни. Предоставеният електронно подпечатан документ има правна стойност;

✓ реализиране на единна точка за достъп и управление на информационни ресурси, трансформиране на протоколи и данни от един формат в друг, прилагане на политики по валидиране на интерфейси, оторизация на достъп и др. Осигуряване на възможност за оркестрация на процеси, връзка с централизирано поддържаните номенклатури, класификатори и речници и управление на резервните копия на критични регистри и бази данни;

✓ предоставяне на възможност за електронно заявяване на услуги и да получават резултата посредством електронни уведомления по електронна поща или чрез текстови съобщения. Реализиране на възможност за сигурен обмен на електронни документи и електронни съобщения между АО и осигуряване на дългосрочно съхранение на електронни документи, както и информация за изпратени и получени документи и съобщения. Тази комуникация заменя доставката на писма на хартиен носител;

✓ осигуряване на публичен достъп в отворен машинночетим формат на данни на електронното управление по теми в различни области, включително селското стопанство, рибарството, горското стопанство и храните, образованието, културата и спорта, околната среда, енергетиката, транспорта, науката и технологиите, икономиката и финансите, населението и обществото, правителството и публичния сектор, здравеопазването, регионите и градовете, правосъдието, правната система и обществената безопасност, международни въпроси. Предоставяне на документация и инструкции как да се използват публично достъпните автоматизирани интерфейси за извличане и използване на отворените данни;

✓ използване на публичното хранилище за ресурси за разработка на софтуерни системи – изходен код на информационни системи или техни компоненти, разработени по

проекти на АО, възможност за контрол на версиите на изходния програмен код и техническата им документация, правила и процедури за тяхното използване. Използването на хранилището трябва да преустанови дублирането на разходи на АО за вече създадени и вписани в него модули и приложения. Чрез портал за разработчици, администраторите в публичните структури имат възможност да разполагат с достъп до готови и споделени решения на модули и функционалности с отворен код;

✓ осигуряване на пространствена информация и поддръжка на процесите, свързани с обмен на пространствени данни. Предоставяне на възможност на административните органи, които по силата на нормативен акт събират, създават, поддържат и разпространяват пространствени данни, да взаимодействат и предоставят ЕАУ, свързани с пространствена информация. Развитие и хармонизиране на нормативната уредба в областта на пространствената информация и развитие на електронните услуги по предоставяне на пространствени данни за по-добро планиране, анализ и вземане на решения;

✓ осигуряване на информация за формиране на оперативна картина относно наличието и състоянието на информационните и технологични ресурси на електронното управление. Провеждане на периодични анализи и планиране на развитието на информационните ресурси на електронното управление.

Развитие на уеб сайтовете на административните органи

Мерки по развитие на уеб сайтовете на административните органи:

✓ прилагане на правила и стандарти за представяне на институционалната идентичност на АО и налагане на модели за взаимодействие и сътрудничество между гражданите, бизнеса и административните органи в рамките на електронното управление;

✓ изпълнение на приложимите хармонизирани стандарти или технически спецификации за достъпност на уеб съдържанието и ориентиране на информацията към нуждите на гражданите и бизнеса;

✓ осигуряване на многоезично представяне на съдържанието;

✓ прилагане на правила и стандарти към задължителното съдържание и визуализацията на интернет страниците/ уеб порталите на администрациите и актуалност на информацията;

✓ реализиране на политика за оформянето, представянето и функционирането на домейните (уеб порталите и интернет страниците).

4.3 Развитие на информационната база на ЕУ

Данни и информация

Данните и превръщането им в основен капитал на обществото са ключови за развитието и функционирането на ЕУ. Това налага преход от фрагментирани, неструктурирани и нестандартизирани данни към данни, обработвани по предварително разработени оперативно съвместими модели.

Мерките по стандартизацията на данните осигуряват: преход от формати, използвани за възприемането им от човек, към формати на данни, пригодни за взаимодействие между системи; възможност за създаване на множества от свързани данни, достъпът и обработката на които ще намали драстично необходимостта от удостоверяване по традиционния способ на факти и обстоятелства за лица, включително за целите на удостоверяване на самоличност, доказване на определени права и т.н.

Развитието на информационната база на ЕУ е насочено към:

- ✓ осигуряване на семантична оперативна съвместимост на данните чрез разработване и налагане на Национален модел на данните и поддържане и развитие на регистри на оперативната съвместимост;
- ✓ стандартизиране на изискванията за разработване на проектни предложения, технически задания и спецификации и налагането им като задължителни в процеса на планиране и финансиране на проекти и дейности в областта на ЕУ;
- ✓ спазване на основните принципи, стандарти и изисквания, регламентирани в стратегическите документи и нормативните актове. Принципите и стандартите се използват най-вече за интегриране на информационни системи и приложения за електронни услуги с централизираните платформи на ЕУ, за координиране на проектни предложения и технически спецификации за разработване на проекти на ИС. Стандартите за оперативна съвместимост се използват и за намаляване и оптимизиране на разходите за ИКТ, осигуряване на адаптивност и киберсигурност.
- ✓ разработване и внедряване на инструменти, и осъществяване на еднократното събиране на данни и служебното начало в административните процеси;
- ✓ подобряване на качеството и достъпността на данните, поддържани от първичните администратори на данни в съответните регистри;
- ✓ ускорена цифровизация на ресурсите, поддържани все още на хартиен носител от административните органи;
- ✓ стандартизиране на технологичните решения за постигане на оперативна съвместимост на информационните системи и свързване на ключови регистри за реализиране на автоматизиран обмен на данни и електронни документи между АО;
- ✓ Разработване и внедряване на системи, технологии и процедури за архивиране на данни и електронни документи.

Реализиране на Концепцията за регистрова реформа

Една от основните мерки за реализиране на единната политика за информационни ресурси е свързана с дигитализацията и реформирането на електронните регистри за осигуряване на оперативна съвместимост на вписаните в тях данни и обстоятелства, и осигуряване на сигурен автоматизиран достъп за предоставяне на ЕАУ и ВЕАУ.

Целта на регистровата реформа е: да се оптимизира организацията на регистрите на държавната администрация за гарантиране на качествена им поддръжка с възможно най-малко разходи; да се осигури автоматизиран обмен на данни за предоставяне на качествени ЕАУ, базирани на регистри на различни АО; да се гарантира пълнотата и сигурността на данните.

Мерки по реализацията на концепцията за регистрова реформа включват:

- ✓ дефиниране в закон на понятията регистър и регистър на електронното управление, нормативна регламентация на регистри, поддържани без нормативно основание, и определяне на ясни изисквания за обстоятелствата, подлежащи на вписване, които да бъдат уредени в съответните нормативни актове. В регистрите се съхраняват само данни и обстоятелства, за които съответната администрация е първичен администратор на данни. Въвеждане на понятието централен администратор на данни. Регламентирането на

регистрите със закон осигурява възможност за по-ефективен и качествен контрол на процеса по създаване на нови регистри;

- ✓ стандартизиране на изискванията към структурата, формата на данни и обстоятелства, вписвани в регистрите за осигуряване на оперативна съвместимост;

- ✓ осигуряване на съответствие на структурата на данните в регистрите с вписаните информационни обекти в Регистъра на информационните обекти. Структуриране на записите и управление на данните чрез специализиран софтуер на системи за управление на база данни. Системите да предоставят възможност всяко физическо лице след идентификация, да получава информация за това, кой и защо е имал достъп до личните му данни.

- ✓ осигуряване на инструмент (информационна система) за централизирано изграждане и поддържане на регистри, предназначен за технологична поддръжка на изпълнението на регистровата реформа. ИС да позволява на всеки административен орган автоматизирано да изгражда структура от данни с възможност за интеграция със слоя за обмен на удостоверителна и справочна информация, и осигуряване на автоматизиран достъп и поддържане на данните във формати, които могат да се обработват машинно без необходимост от предварителна трансформация. ИС да се използва като многопотребителска (multi-tenant) система, в която всяка администрация да настройва атрибутите и процесите по вписване и предоставяне на данни на своя регистър в рамките на централната инсталация, намираща се на Държавния хибриден частен облак;

- ✓ предоставяне на централизирано хранилище за съхранение на резервни копия на данни от критични ИС и регистри;

- ✓ обединяване на регистрите, поддържани от органи на централната администрация и териториални органи по предметни области. Единният (обединен) регистър следва да включва всички регистри в една и съща предметна област като създава възможност два или повече регистъра в една предметна област да се водят от един или няколко административни органа посредством единна информационна система. В единния регистър се вписват обстоятелства за общ обект от предметната област, като всеки административен орган – първичен администратор на данни може да го разширява в обхвата на своята подобласт;

- ✓ централизиране на регистрите, водени от централната и териториалните администрации, за един обект. Централизираният регистър се поддържа от един собственик (централна администрация) чрез една информационна система и в него се вписват обстоятелства за един обект от териториалните администрации, които са първични администратори на данни за този регистър. Централната администрация има права на първичен администратор на данни по отношение на предоставяне на информация от регистъра;

- ✓ модернизиране на регистрите, поддържани в офис системи, до оперативно съвместими БД с уеб интерфейс и повишаване на качеството на данните и семантичната оперативна съвместимост;

- ✓ дигитализиране на регистрите, водени на хартия и мигриране на данните. При дигитализирането на хартиените регистри се акцентира върху описанието на форматите, логиката и обхвата на данните от гледна точка на изискванията за оперативна съвместимост;

- ✓ увеличаване на регистрите, присъединени към средата за обмен на удостоверителна и справочна информация и едновременно увеличаване на потребителите, присъединени към средата;

✓ осигуряване на безпрепятствен достъп до публичните регистри с водене на журнал на достъпите.

4.4 Политики за ИР на АО на централно и териториално ниво

Административните органи са изправени пред различни предизвикателства при изграждането, поддръжката и използването на ИР, включително изграждане на доверие у служителите за работа с тях, липса на разбиране сред служителите и ръководителите за прилагане на процедурите за управление на промените, пасивност на администрациите към промените, стандартизиране на процесите, недостатъчни умения и капацитет в областта на ИКТ, както и недостатъчно ефективно обучение на служителите. Различни информационни системи на АО са базирани на собствени изолирани софтуерни решения.

Във връзка с това, за подобряване на качеството на предоставяните услуги и ускоряване на процесите по цифрова трансформация на администрацията, е целесъобразно:

✓ подобряване на комуникацията между АО по отношение на ИР, чрез използване на по-целенасочен подход за координация, стандартизация и интеграция. Създаване на механизми и платформа за обмен на знания в областта на ИР и добри практики;

✓ по-детайлно определяне на конкретни задължения, стъпки и процедури, които да се следват при изпълнението на стратегията за ЕУ;

✓ изискване за проявяване на категоричен устойчив ангажимент към поетите цели и задачи от АО;

✓ обхватът на стратегията за развитие на електронното управление и пътната карта да включва и мерки за всички общински администрации и формиране на условия за въвеждане на по-лесно приложими мерки и задължителни елементи на електронното управление за всички АО;

✓ насърчаване на интегрирането на информационните процеси за по-добро качество и ефикасни и леснодостъпни ЕАУ за гражданите и бизнеса;

✓ развитие на платформата за предоставяне на електронни общински административни услуги; реализиране на функции, свързани с цялостното изпълнение на дейностите в общинската администрация и интегриране с платформите на електронното управление. Платформата реализира многопотребителска технология за споделени ресурси. В резултат, общинските администрации ще разполагат със способности за предоставяне на ЕАУ от ниво 4;

✓ провеждане на срещи и консултации с отделни АО, като се вземат предвид секторни стратегии за ЕУ по области на политики и споделяне на добри практики относно прилагането на ЕУ в страните от ЕС;

✓ провеждане на обучение, разпространение на бюлетини, семинари за електронни услуги, цифрови платформи и инструменти и тяхното практическо приложение. Реализиране на централизиранни програми за обучение на специалисти по ИКТ от АО;

✓ координирано разработване на измерими и постижими индикатори за развитието на ЕУ. Те може да включват напр. броя на ЕАУ, разработени и използвани в рамките на една година, нива на удовлетвореност на потребителите от дадени услуги, икономии на разходи от внедряването на ИКТ и др. Индикаторите следва да се преразглеждат и актуализират ежегодно и да се включат в решенията по бюджетната процедура;

✓ тясно обвързване на бюджетите за ЕУ на АО с резултатите. Всички АО, които се ползват от бюджетно финансиране за дейности, свързани с ИКТ и електронното управление, следва да бъдат задължени да обвържат бюджетите си с индикаторите за развитие на ЕУ;

✓ разширено използване на системи с отворен код. Минимизиране на типовете лицензионен системен и технологичен софтуер и използването му само за системи с критичен характер по отношение на функционирането на ЕУ;

✓ приоритетно използване на готови технологични решения пред поръчкови, бутикови системи с необходимост от специализирана поддръжка;

✓ рационализиране и реинженеринг на процесите в администрацията преди разработването на информационни системи и приложения за електронни административни услуги. Процесите по осигуряването на качествени ЕАУ за гражданите и бизнеса следва да бъдат рационализирани от АО, участващи в предоставянето на комплексни услуги. Важно е АО да разберат връзките между своите услуги и услугите, предоставяни от други АО, както и да търсят възможности за интегриране на услугите. Предприемане на ефективни и гъвкави подходи за развитие на информационните системи за осигуряване на по-голяма адаптивност към бързите промени в ИКТ;

✓ електронното управление изисква не само въвеждане на технологични иновации на процесите в администрацията, но и значителни промени в организационната култура на администрацията. АО следва не само да оценяват нуждите и предпочитанията на потребителите, но и да ангажират гражданите и бизнеса при проектирането на иновативни електронни услуги.

4.5 Информационна инфраструктура на електронното управление

Политиката за ИР в областта на информационната инфраструктура е насочена към развитие на физическата среда за събиране, обработка, съхранение и разпространение на информация за нуждите на АО, осигуряване на предоставянето на ЕАУ за гражданите и бизнеса и поддръжка на функционирането на администрациите. Основните компоненти на средата са софтуерни платформи, сървъри, компютърни мрежи и пространство за съхранение на данни, както и приложения за тяхното управление.

Споделени ресурси на електронното управление

Приоритетите на политиката за развитие на инфраструктурата на ЕУ се изразяват в:

✓ централизиране на информационната инфраструктура на ЕУ. АО инвестират самостоятелно и некоординирано, за да изградят и развият собствена ИТ инфраструктура, като срещат множество затруднения при поддръжката, обновяването и разширяването на капацитета, особено при внедряване на нови софтуерни проекти и електронни услуги. Обичайна практика е да се закупува нов и отделен хардуер за всеки проект, което води до неефективност, високи експлоатационни разходи и ниска устойчивост. За повишаване на сигурността и ефективността на инфраструктурата на ЕУ и реализиране на бюджетни икономии се налага модел на споделяне на ресурси, базиран на държавна облачна инфраструктура, като единна технологична платформа и разширяване на набора от централизирани системи, които да се използват едновременно от много АО;

✓ развитие и поддръжка на облачна инфраструктура в няколко локации, отговарящи на изискванията за физическа, мрежова и информационна сигурност; реализиране на икономии от инвестиции и поддръжка на хардуер и софтуер, режимни разходи и разходи за персонал;

✓ осигуряване на облачни услуги на АО за нуждите на предоставянето на ЕАУ за гражданите и бизнеса и вътрешни електронни административни услуги, разработване на

информационни системи, поддържане и развитието на критични, национално значими информационни системи и електронни информационни масиви и бази от данни;

✓ развитие на технологичните компоненти на облачната продукционна среда и компонентите за бекъп и възстановяване на данните;

✓ изграждане и поддържане на логически разделени пространства във виртуализираната среда за използване на изчислителните ресурси при разработването, тестването, внедряването и експлоатирането на информационни системи по проекти на АО;

✓ поэтапно мигриране към услуги в облачната среда, паралелно с нейното развитие и добавяне на нови възможности;

✓ използване на утвърдени стандарти и въвеждане на стимули за тяхното приложение. Това включва изисквания, определени в ЗЕУ, включително рамката за оперативната съвместимост, както и възможни стимули за приемане, за да се улесни обменът на данни, да се гарантира сигурна и устойчива работа на основните регистри и информационни системи и да се даде възможност за интегрирано предоставяне на електронни услуги;

✓ обединение на ресурси и реализиране на многопотребителски среди. Обединяването на ресурси дава възможност за едновременно обслужване на множество от АО-потребители чрез прилагане на многопотребителска (multi-tenant) технология;

✓ предоставяне на ясно дефинирани правила и регламенти за взаимодействие и управление на облачните услуги, стандартизиране на услугите и изпълнение на процедурите за действие, съобразени с изискванията на добрите практики по начина на заявяване, конфигуриране и доставяне на услугите, правата и задълженията на участниците в процеса, за групиране на услугите в абонаментни планове за типове потребители и обучението на персонала;

✓ формиране на единна комуникационна среда посредством разширяване на обхвата и развитие на интранет мрежа на държавната администрация, включително и за целите на националната сигурност, и защитен интернет достъп за нуждите на електронното управление. Прилагане на технологии за виртуално обединение на АО в единна национална информационна инфраструктура, като се запази тяхната информационна самостоятелност, автономното им управление и се изключи всяка форма на нерегламентиран достъп до пренасяната информация;

✓ развитие на държавната комуникационната инфраструктура за свързване на всички администрации и увеличаване на транспортния капацитет на мрежата за осигуряване на нарастващите изисквания от страна на системите на електронното управление за устойчивост и сигурност на комуникациите, качеството на услугите и минимизиране на публичните разходи чрез увеличаване на преносния капацитет и изграждане на независими високоскоростни преносни ресурси за облачната инфраструктура, подмяна и обновяване на активно оборудване, изграждане на оптични кабелни линии с акцент за привързване на общинските администрации от „сиви и тъмни зони“;

✓ партньорство и взаимодействие с предприятията, предоставящи електронни съобщителни услуги за обхващане на АО в областите непокрити от обхвата на единната комуникационна среда и осигуряване на достъп до ЕАУ посредством мобилни устройства и приложения.

Информационна инфраструктура на административните органи

Насоки за развитие на информационната инфраструктура на АО:

✓ модернизиране и споделено ползване от АО на центрове за данни и центрове за възстановяване на данни на електронното управление за осигуряване на: непрекъсваемо електрозахранване; климатизация и поддържане на параметрите за качество на въздуха; сеизмична устойчивост; противопожарен контрол и физическа охрана;

✓ прекратяване на използването от АО на центрове за данни и изчислителни центрове, които не отговарят на нормативните изисквания и поэтапно мигриране на информационните системи и приложения към споделените ресурси на ЕУ;

✓ разработване и прилагане на единни подходи за изграждане на информационната инфраструктура на АО. Класифициране на типовете работни станции, периферни устройства, локални сървъри, дискови масиви, мрежово оборудване и системен софтуер за осигуряване на оперативна съвместимост, ефективна поддръжка и икономия на средства;

✓ планиране на обновяването и развитието на информационната инфраструктура на АО на основата на нуждите за функционирането на администрациите и изискванията на ЕУ, а не на стремеж за придобиване на техника от най-висок клас и цена;

✓ централизирано осигуряване и поддържане на широко използвани административни информационни системи заедно с облачни изчислителни услуги и нововъзникващи технологии за подобряване на ефективността на публичната администрация и намаляване на разходите за ЕУ;

✓ централизирано предоставяне и управление на лицензионен софтуер. Поддържането на лицензионна чистота в администрациите е задължително за осигуряването на устойчивостта на ЕУ. Практиката е АО самостоятелно да си осигуряват необходимите им лицензи, в резултат на което е огромното разнообразие от софтуер, затруднена интеграция и скъпа лицензионна поддръжка. Централизацията и автоматизацията на процесите за придобиване и управление на софтуерни активи е подход, който осигурява ефективно използване на лицензионните продукти и реализиране на икономия на финансови средства от мащаба. Управлението на софтуерните лицензи включва: мерки и процедури, които дефинират как, кога и какво се отнася до използването на софтуерни лицензи в административните органи; използване на система за управление на ИТ активи - за проследяване на жизнения цикъл на софтуера от неговото инсталиране до снемането му от употреба. Системата трябва да поддържа дати на валидност и поддръжка, брой лицензи, видове лицензи и да дава възможност за отчитане на използването ѝ; система за инвентаризиране на софтуера, инсталиран на всички устройства на държавната администрация;

✓ насърчаване на АО за активно присъединяване и използване на споделените ресурси на ЕУ;

✓ предоставяне на средства за резервираност и достъпност на информацията от ключовите регистри и бази данни на АО;

✓ въвеждане на интелигентни системи, използващи бази от знания;

✓ налагане на технологична неутралност на внедряваните системи.

4.6 Укрепване на доверието чрез сигурност на ИР

Политиката по укрепване на доверието се основава на: лесна за използване, широко приета и сигурна електронна идентификация, отговаряща на европейските стандарти (eIDAS), позволяваща сигурен достъп до дигитални услуги, повишаване нивото на МИС на ИР в публичната администрация чрез разработване и поддържане на системи за управление на сигурността на информацията в АО, изградени или сертифицирани по стандарт ISO/IEC 27001 и ефективното изпълнение на изискванията на нормативните документи.

ЕПИР по отношение на информационната сигурност включва:

- ✓ осигуряване на сигурността във виртуалното пространство, сигурността на данните и сигурността на информационните системи в административните органи и превръщане в първостепенна цел и задача предотвратяването на кибератаки;
- ✓ изграждане и ефективно функциониране на компонентите на системата за МИС;
- ✓ повишаване на нивото на организираност, осъзнатост и компетентност на потребителите и администраторите на информационни системи и мрежи относно потенциалните заплахи и необходимостта от спазване на правила при работата в единното информационно пространство;
- ✓ прилагане на система от стандарти и норми за осигуряване на сигурността на мрежовите и информационните ресурси на всички етапи от реализацията на проектите, за избягване на създаването на предпоставки и условия за уязвимост и компрометиране на информация;
- ✓ повишаване на общата киберкултура и киберсигурност на участниците в електронното управление. Провеждане на обучения и сертифициране на знанията и уменията в областта на киберсигурността;
- ✓ осигуряване на своевременно и адекватно информиране на административните органи и обществото за евентуалните и предполагаеми уязвимости;
- ✓ непрекъснато анализиране на заплахите и управление на риска за критичните компоненти на информационните ресурси на електронното управление;
- ✓ определяне на изисквания за сигурност и надеждност на хардуерните устройства, системния и приложен софтуер, технологиите, информацията, електронните съобщителни мрежи, хората, свързаността, комуникационните канали, системи и услуги, както и определяне на специфични изисквания към разработването и експлоатацията им;
- ✓ псевдонимизация на личните данни в регистрите чрез система за защита на лични данни, която добавя допълнителна информация – псевдоним между лицето и информацията за него;
- ✓ осигуряване на инсталирането на сертификати (HTTPS), издадени от доверена система за сертифициране (Trusted Certification Authority System) на всички интернет страници и уеб портали на АО;
- ✓ наблюдение за спазване на правата за достъп, използвания хардуер, системен и приложен софтуер и поддържането му в актуално състояние;
- ✓ наблюдение на информационната и комуникационна инфраструктура и прилагане на мерки за защита на информацията, съизмерими с актуалните заплахи;
- ✓ развитие и надграждане на портал за мрежова и информационна сигурност;
- ✓ разширяване на капацитета и възможностите на Националния център за действие при инциденти в информационната сигурност, както и по управление на инцидентите в областта на ЕУ;
- ✓ насърчаване на „киберхигиената“ и подобряване на киберкултурата на българските граждани във виртуална среда;
- ✓ осигуряване на условия за сигурност и поверителност на обработката и използването на информацията в системите на ЕУ. Разработване и приемане от АО на вътрешни правила за класификация на информацията гарантиращи достатъчна, адекватна и пропорционална на заплахите защита на информацията с оглед на нейната важност и чувствителност. Прилагане на класификацията върху всички ресурси, които участват в

създаването, обработването, съхраняването, пренасянето и унищожаването на информацията;

✓ създаване на правила за управление на информационните активи, в които еднозначно да се указват условията, начина и реда за придобиване, въвеждане в експлоатация, поддръжка, преместване или изнасяне, извеждане от експлоатация и унищожаване на информационни и комуникационни системи и техните компоненти;

✓ осигуряване на подходящо професионално обучение за повишаване на квалификацията на служителите в съответствие с използваната техника и технологии, и периодичното им инструктиране за повишаване на вниманието им по отношение на мрежовата и информационната сигурност.

5. ЧОВЕШКИ ФАКТОР В ЕПИР

Промените в технологиите и икономическите условия поставят нови изисквания пред функциите, задачите и уменията на служителите в администрациите, отговарящи за информационните и комуникационни технологии. Водещ приоритет както за развитие на електронното управление, така и за ЕПИР е изграждането на модерна и ефективна цифрова администрация.

Административните органи работят в условия на динамично развиващи се иновативни технологии и изпитват все повече нужда от професионалисти в областта. Политиката за развитие на човешките ресурси е насочена към информационно осигуряване на администрациите, създаване и поддръжане на технологична база, отговаряща на изискванията на днешното информационно общество. Администрациите трябва да бъдат отворени, прозрачни, ефикасни и приобщаващи, като чрез ИТ специалистите ще се осигуряват неограничени, персонализирани, лесни за ползване и цялостни обществени цифрови услуги за гражданите и бизнеса. За тази цел е необходимо да бъдат постоянно подобрявани уменията в областта на цифровите технологии на човешкия ресурс в администрациите.

Единната политика за информационните ресурси за повишаване на ролята на човешкия фактор включва:

✓ професионално изграждане и управление на висококвалифицирани ИТ специалисти в държавната администрация, като основен приоритет на политиката за човешки ресурси. Развитие на инструментариума за управление на човешките ресурси и капацитета на администрациите, с което да се гарантира ефективна и качествена цифрова трансформация във всички области;

✓ въвеждането на специализирани курсове за обучение в областта на ИКТ за служителите в администрациите и лицата, участващи в процеса по вземане на решения, разработване на програми за привличане на експерти по ИКТ;

✓ изготвяне на предложения за промяна на длъжностите на ИТ служителите в Единния класификатор на длъжностите в държавната администрация;

6. УПРАВЛЕНИЕ И КОНТРОЛ НА РАЗВИТИЕТО НА ИНФОРМАЦИОННИТЕ РЕСУРСИ

Управлението и контролът на развитието на ИР се базират на координационни административни механизми за постигане на съгласуваност на дейностите и привличането за участие на административните органи от всички нива на държавно управление за изпълнение на политиката за ИР.

Управление на развитието на информационните ресурси

От съществено значение за ефективно управление на ИР са:

- ✓ тясното взаимодействие с Администрацията на Министерския съвет под ръководството на заместник министър-председател;
- ✓ извършването на координирани дейности по цифровизация на администрацията и административното обслужване със Съвета за административна реформа;
- ✓ участието в Съвета по киберсигурност за определяне на киберзаплахите, рисковете, методите за противодействие и приоритетите за изграждане и развитие на човешки, технологични, инфраструктурни, финансови и организационни компоненти на киберсигурността;
- ✓ засиленото внимание към нетехническите аспекти на ИР - предоставяне на методическа поддръжка на АО в дейностите по управление на промените, рационализирането на оперативните и административни процеси и стимулиране на сътрудничеството и взаимодействието между АО;
- ✓ извършването на периодичен преглед на разходите за осигуряване на равнопоставен достъп до финансиране на електронното управление от страна на различните АО, като за това следва да се анализира как финансирането е свързано с размера на персонала в областта на ИКТ и с предоставянето на електронни услуги от страна на АО, и при необходимост да се предложат подходящи коригиращи мерки, за да се гарантира съответствие на финансирането с потребностите и стимулите на АО;
- ✓ сформирването и организирането на дейността на национални органи по киберсигурност – Национално единно звено за контакт, Национален компетентен орган за всички АО, организации и лица, предоставящи обществени услуги и изпълняващи публични функции;
- ✓ участието в междуведомствения съвет по пространствени данни за координиране на дейностите по изграждане, обмен и използване на пространствена информация;
- ✓ участието и осъществяването на ръководството на Експертния съвет за интеграция на информационните ресурси;
- ✓ институционализирането на функциите на Единен системен интегратор, Единен системен оператор за ИР на ЕУ и Национален център за идентификация;
- ✓ въвеждането на институцията на Главен информационен мениджър в държавната администрация. Популяризиране и признаване на ролята на мениджмънта на информацията за ефективното развитие и използване на ИР на електронното управление, за организирането на ИР за задоволяването на функционалните потребности на АО и развитие на човешкия капитал. Създаване на ведомствени експертни съвети към главните информационни мениджъри;
- ✓ насърчаването на разработването от АО на координирани стратегии, пътни карти и архитектури за развитие на ИР в съответните области на политики и предоставяне на методическа помощ;

✓ стандартизирането на процеса по инициране, планиране, изграждане, внедряване и поддръжка на ИР. Разработване и утвърждаване на единни правила за управление на жизнения цикъл на ИР на ЕУ;

✓ наблюдението и координирането на изпълнението на стратегическите и програмни документи на АО;

✓ управлението на централизираните модели и процеси по осигуряване на предоставянето на ЕАУ на гражданите и бизнеса и управлението на споделени ресурси и платформи за интегриране на системите на АО;

✓ провеждане на дейности за повишаване на осведомеността на АО и споделяне на информация и знания, работни срещи и обучителни програми, насочени към висши управленски и технически служители. Следва да бъдат обхванати различни важни аспекти, включително най-новите глобални тенденции, ориентирани към данни, проактивно предоставяне на електронни услуги и интелигентни системи за поддръжка при вземане на решения, оперативна съвместимост на информационните системи, управление на данните и споделянето им, отворени данни, анализ на данни, информационна сигурност, оценка на рисковете и ползите от използването на нововъзникващи технологии в публичния сектор;

✓ разработването и внедряването на стимули за АО за насърчаване предоставянето на опростени, бързи и удобни електронни административни услуги, и сътрудничество в публичния сектор;

✓ активното и координирано взаимодействие с доставчиците на удостоверителни, платежни и електронни съобщителни услуги. Разширяване на обхвата на доставчиците на платежни услуги за дистанционно електронно заплащане на ЕАУ;

✓ управлението на планирането, приоритизирането и предоставянето на отворените данни за обществено ползване. Дефиниране на структурата и съдържанието на наборите от данни, както и правилата и процедурите за публикуване в машинночетим формат и актуализиране на информацията;

✓ разработването на програма за привличане и задържане на специалисти по ИКТ в администрациите. Разработването и реализирането на предложения за промяна на длъжностите на служителите по информационни и комуникационни технологии в Единния класификатор на длъжностите в държавната администрация;

✓ промяната на модела на заплащане на ИКТ-специалистите в публичния сектор чрез изравняване на нивото на заплащане със заплатите в частния сектор;

✓ разработването на мерки и програми за специализирано обучение на специалисти по ИКТ за нуждите на електронното управление, съвместно с Министерството на образованието и науката, Българската академия на науките и Института по публична администрация.

Контрол в областта на ИР

Необходимите мерки за осъществяването на контрол в областта на ИР са:

✓ реализиране на предварителен, текущ и последващ контрол на разходите на АО в областта на ИР и спазването на принципите и изискванията на ЕУ;

✓ налагане на стандартни изисквания за разработване на технически задания, спецификации и проектни предложения за информационни системи в областта на ЕУ и осъществяване на бюджетен и проектен контрол за съответствието на проектите с изискванията на ЕУ за оперативна съвместимост, мрежова и информационна сигурност и целесъобразността на планираните бюджетни разходи;

✓ реализиране на контрол за достъпността и съдържанието на уеб сайтовете на АО;
Разработване на методики за проверка на достъпността, управлението и представянето на съдържанието;

✓ реализиране на контрол за изпълнение от АО на изискванията на национални и европейски нормативни документи и стандарти в областта на оперативната съвместимост на ИР;

✓ реализиране на контрол за изпълнените на изискванията за мрежова и информационна сигурност.

Оценка на ефективността на управлението на ИР

За извършване на оценка на ефективността на управлението на ИР е необходимо:

✓ обвързване на разходите на АО с конкретни ключови показатели за оценка на ефективността на функциониране на ЕУ и изпълняваните от АО програми, мерки и проекти, като АО представят годишни отчети за изпълнените цели и постигнатите резултати с отпуснатите им финансови средства за ИР в областта на ЕУ;

✓ внедряване на система за наблюдение и измерване на напредъка в цифровизацията на администрацията, нивото на използване от гражданите на интернет и мобилни приложения за взаимодействие с администрациите ще даде възможност за анализиране на количественото и качествено въздействие на предприетите реформи и мерки в ЕУ.

7. ПОЛЗИ ЗА ГРАЖДАНИТЕ, БИЗНЕСА И ДЪРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ ОТ ЕПИР

Дефинираните цели, принципи и направления на единната политика за информационните ресурси на електронното управление ще доведат до повишаване на качеството на административното обслужване, адаптирано към нуждите на потребителите и реализация на служебното начало в административните процеси.

Реализацията на целите ще намали времето и разходите за административни дейности. Ще бъде сведен до минимум прекия контакт на потребителите на административни услуги с администрацията. Гражданите и бизнесът ще получат достъп до съхраняваните за тях данни в регистрите и ще разполагат с възможности за електронна идентификация с висока степен на надеждност и сигурност.

Ще се подобри имиджът на държавните институции поради повишаването на доверието и удовлетвореността на гражданите и бизнеса – заявители на електронни административни услуги.

Спрямо административните органи очакваните преки ефекти са свързани с подобряване на функционирането на административните органи, установяване на проследимост, прозрачност и отчетност в работата на администрациите и дисциплиниране на системата за планиране, финансиране, заявяване, поддръжка и снемане от употреба на информационни системи и електронни услуги и техните компоненти. Автоматизирането на процесите по предоставяне на услуги чрез интеграция на информационни системи с бази данни ще намалят цялостно времето за обработка на данните, ще преустановят използването на хартията като основна медия в административните структури. Ще бъде ограничен рискът от грешки, свързани с човешка намеса.

Ще се повиши ефективността на гражданския контрол върху дейността на административните и контролните органи.

Ефективното използване на споделените ресурси ще реализира значителни икономии на администрациите от мащаба. Ще бъдат опростени и стандартизирани процесите по предоставяне на ресурси, по управление на капацитета и по техническата поддръжка и интеграцията между информационните системи на администрациите.

Ще се повиши общото ниво на киберсигурност и киберустойчивост на системите в публичния сектор чрез прилагането на единни стандарти за мрежова и информационна сигурност.

ЕПИР има положително въздействие върху опазването на околната среда.

Маркираните в настоящия документ мерки на ЕПИР, които ще променят модела на административно обслужване в Република България, следва да спомогнат за цялостната промяна на обществените нагласи към дейността на държавната администрация и спрямо заетите в публичния сектор. Изцяло потребителски ориентираният подход на планиране, управление на процесите и внедряване на решенията в областта на електронното управление няма алтернатива и е решаващ фактор за цялостната обществена подкрепа за държавната политика за развитие на електронното управление.

Приложение

към т. 3.3

Нормативни и стратегически документи за реализирането на ЕПИР

Европейски стратегически документи

- ✓ План за действие на Европейския съюз за електронно управление за периода 2016 – 2020 г . Ускоряване на цифровото преобразуване на правителствата в ЕС (eGovernment Action Plan 2016-2020);
- ✓ „Талинската декларация“ (Ministerial Declaration on eGovernment - the Tallinn Declaration);
- ✓ „Берлинска декларация“ (Berlin Declaration on Digital Society and Value-Based Digital Government);
- ✓ Европейска рамка за оперативна съвместимост (European Interoperability Framework (EIF));
- ✓ Европейска стратегия за данните (European data strategy);
- ✓ Стратегия за Цифров единен пазар за Европа (A Digital Single Market Strategy for Europe);
- ✓ Изграждане на цифровото бъдеще на Европа (Shaping Europe's digital future);
- ✓ Бяла книга за изкуствения интелект - Европа в търсене на високи постижения и атмосфера на доверие (White Paper On Artificial Intelligence - A European approach to excellence and trust);
- ✓ Многогодишен стратегически план 2019 (MASP – Electronic Customs Multi-Annual Strategic Plan);
- ✓ Решение № 70/2008/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 януари 2008 година относно безкнижната среда в митниците и търговията;
- ✓ Решение за изпълнение на Комисията (2016/578/ЕС) относно създаване на работна програма за Митническия кодекс на съюза.

Документи, разработени от ДАЕУ

- ✓ Актуализирана стратегия за развитие на електронното управление в Република България 2019-2023 г.;
- ✓ Актуализирана пътна карта за изпълнение на Стратегията за развитие на електронното управление в Република България за периода 2019-2023 г.;
- ✓ Архитектура на електронното управление в Република България;
- ✓ Единен модел за заявяване, заплащане и предоставяне на електронни административни услуги;
- ✓ Модел на референтна рамка за оперативна съвместимост;
- ✓ Правила за институционална идентичност на интернет страниците и портали на държавната администрация.

Национална правна рамка

- ✓ Закон за електронното управление;
- ✓ Закон за електронната идентификация;
- ✓ Закон за електронните съобщения;
- ✓ Закон за киберсигурност;

- ✓ Закон за електронния документ и електронните удостоверителни услуги;
- ✓ Закон за достъп до обществена информация;
- ✓ Наредба за общите изисквания към информационните системи, регистрите и електронните административни услуги;
- ✓ Наредба за минималните изисквания за мрежова и информационна сигурност;
- ✓ Наредба за административното обслужване;
- ✓ Наредба за административния регистър;
- ✓ Наредба за обмена на документи в администрацията;
- ✓ Наредба за стандартните условия за повторно използване на информация от обществения сектор и за нейното публикуване в отворен формат;
- ✓ Наредба за удостоверенията за електронен подпис в администрациите.

Национални стратегически документи

- ✓ Национална програма „Цифрова България 2025“, приета с Решение № 730 на Министерския съвет от 5 декември 2019 година;
- ✓ Визия, цели и приоритети на Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030;
- ✓ Национална стратегия за киберсигурност;
- ✓ Секторна стратегия за развитие на електронното управление в Агенция „Митници” - „Е-Митници” 2016 г. – 2025 г.;
- ✓ Секторна стратегия за развитие на електронното управление в Националния осигурителен институт – „Е-Осигуряване” 2018 – 2023 г.

СЪКРАЩЕНИЯ

АО	Административни органи
АУ	Административни услуги
БД	Бази данни
ВЕАУ	Вътрешни електронни административни услуги
ДА	Държавна администрация
ДАЕУ	Държавна агенция „Електронно управление“
ЕАУ	Електронни административни услуги
ЕЕСМ	Единна електронна съобщителна мрежа
ЕК	Европейска комисия
ЕПДЕАУ	Единен портал за достъп до електронни административни услуги
ЕПИР	Единна политика за информационните ресурси
ЕС	Европейски съюз
ЕУ	Електронно управление
ЗЕУ	Закон за електронното управление
КАО	Комплексно административно обслужване
КЕП	Квалифициран електронен подпис
ИКТ	Информационни и комуникационни технологии
ИР	Информационни ресурси
ИС	Информационна система
МИС	Мрежова и информационна сигурност
ПИК	Персонален идентификационен код
СУБД	Система за управление на бази данни
СУСИ	Система за управление на сигурността на информацията
COVID-19	Коронавирус COVID-19
eIDAS	electronic IDentification, Authentication and trust Services
HTTPS	Hypertext Transfer Protocol Secure
ISO/IEC	International Organization for Standardization/ International Electrotechnical Commission